

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
державної установи
«Харківський слідчий ізолятор»
07.08.2025**

м. Київ, 2025 р.

I. ВСТУП

У рамках реалізації Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 7 серпня 2025 року групою НПМ здійснено відвідування державної установи «Харківський слідчий ізолятор» (далі – установа, СІЗО) (фото 1 та 2).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Нікулін Віталій Андрійович, представник Уповноваженого з прав людини в місцях несвободи;

Володін Артем Вікторович, директор Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму;

Хведчук Віталій Васильович, заступник директора Департаменту – начальник відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Тищенко Руслан Станіславович, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Діденко Андрій Андрійович, представник громадської організації;

Клименко Денис Вікторович, представник громадської організації;

Бондар Вадим Олександрович, фахівець у сфері додержання законодавства та забезпечення реалізації прав засуджених на працю;

Ігнатов Олександр Миколайович, фахівець у сфері додержання законодавства та забезпечення реалізації прав засуджених на працю.

Загальна інформація

Установа знаходиться за адресою: місто Харків, вулиця Полтавський Шлях, будинок 99.

Т.в.о. начальника установи – **Курило Вадим Віталійович**.

Штатна чисельність персоналу установи складається з 535 посад, фактична чисельність персоналу нараховує 498 осіб, з яких з яких 29 % працівників жіночої статі (станом на 07.08.2025 загальний некомплект по установі складає 7 %).

Планове наповнення установи – 2102 особи.

У день відвідування в СІЗО утримувалося 1444 особи, з них:

засуджених, залишених для роботи з господарського обслуговування установи – 23 особи;

засуджених до довічного позбавлення волі – 4 особи;
 жінок – 138 осіб;
 неповнолітніх – 25 осіб.

На оперативно-профілактичному обліку в установі перебуває:
 45 осіб – схильних до членушкодження та самогубства;
 1 особа – схильна до нападу, захоплення заручників;
 4 особи – схильних до втечі.

Під час відвідування представникам групи НПМ надано можливість безперешкодного доступу до всіх приміщень, будівель та споруд, розташованих на території установи.

Групою НПМ проведено опитування 540 ув'язнених та засуджених.

Слід зазначити, що керівництвом установи організовано проведення ремонтних робіт для підтримання у належному стані приміщень СІЗО, а саме:

- окремих приміщень збірного відділення (фото 3 та 4);
- приміщень гуртожитку для засуджених, залишених для роботи з господарського обслуговування (фото 5-8);
- окремих камерних приміщень режимних корпусів та їдальні установи тощо (фото 9 та 10).

Попередні зауваження

Попереднє відвідування установи групою НПМ здійснено 23 серпня 2023 року, за результатами якого представниками групи НПМ вказувалося на наявність порушень прав утримуваних осіб, а саме:

- на захист від катування та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання;
- на достатній життєвий рівень;
- на підтримання контактів із зовнішнім світом;
- та низка інших порушень прав людини.

Слід зазначити, що надані за результатами попереднього відвідування рекомендації у повному обсязі не виконано.

Окрім цього, у ході відвідування СІЗО представниками групи НПМ встановлено порушення вимог діючих нормативно-правових актів, невиконання яких буде призводити до порушень прав людини та недотримання міжнародних стандартів поводження із засудженими та особами, узятими під варту.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катування та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання (стаття 5 Загальної декларації прав людини, стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 28 Конституції України)

1. Частиною 2 статті 11 Закону України «Про попереднє ув'язнення» (далі – Закон) передбачено, що норма площі для однієї взятої під варту особи не

може бути меншою 2,5 м², а відповідно до частини 1 статті 115 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) норма жилої площі на одного засудженого не може бути меншою 4 м².

Однак, під час відвідування групою НПМ встановлено, що у камерному приміщенні № 252, де перебували утримувані особи, загальна площа приміщення складала 56,6 м², тобто, фактична площа на одну утримувану особу складала лише 1,5 м².

Також, порушення норми площі групою НПМ встановлено у камерних приміщеннях №№ 636, 303, 304, 222 та інших.

У пункті 13 Сьомої Загальної доповіді Європейського комітету [CPT/Inf (97) 10] зазначено, що проблема із переповненими камерними приміщеннями призводить до негігієнічних умов, постійної відсутності приватності, перенавантаження медичних служб та інфраструктури установи і тому потребує виправлення.

Зазначене порушення може слугувати приводом до подання чергових заяв проти України до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ).

Так, у справі «Андрій Яковенко проти України» (Andrey Yakovenko v. Ukraine) (заява № 63727/11) зазначено про неналежні умови утримування у державній установі «Одеський слідчий ізолятор», а саме відсутність особистого простору через порушення норми площі (близько 2 м²) у камерних приміщеннях, де утримувався заявник.

За цих підстав ЄСПЛ постановив, що у зв'язку з неналежними матеріально-побутовими умовами порушено вимоги статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

2. У відповідності до вимог пункту 4 розділу IV Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю у слідчих ізоляторах, виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 26.06.2018 № 2025/5 (далі – Порядок використання технічних засобів нагляду і контролю) сигналізаційна система виклику застосовується для надання можливості особам, узятим під варту, та засудженим здійснити виклик персоналу установи і складається із кнопок, які встановлюються у камерних приміщеннях, та індикаційної панелі, що відображає інформацію про стан кнопок.

У порушення вимог вищезазначеної норми Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю, а також вимог правила 18.2 Європейських пенітенціарних правил (далі – ЄПП), 100 % камерних приміщень режимних корпусів установи сигналізаційною системою виклику, яка дозволяє засудженим та ув'язненим негайно встановлювати контакт із персоналом, у повному обсязі не обладнані.

Відсутність сигналізаційної системи виклику позбавляє можливості утримуваних осіб повідомляти персоналу установи про виникнення позаштатних ситуацій.

3. Наявні в установі спецзасоби (зокрема, захисні шоломи та бронежилети) належним чином не пронумеровані та у випадку застосування фізичної сили працівником, який використовує зазначені спецзасоби, ідентифікувати його буде неможливо.

У доповіді Уряду України за наслідками візиту 1-10 грудня 2012 року Європейського комітету до України [CPT/Inf (2013) 23] зазначено, що працівники загону спеціального призначення, які застосували надмірну фізичну силу до засуджених, були одягнені у спеціальне захисне спорядження (захисні шоломи, бронежилети) без ідентифікаційних номерів, через що неможливо було провести ефективне розслідування щодо встановлення особистостей винних осіб.

Представниками Європейського комітету рекомендовано використовувати чіткий ідентифікаційний номер на кожному одязі/шоломі працівників загону спеціального призначення (фото 11 та 12).

4. Під час відвідування групою НПМ встановлено, що молодші інспектори відділу нагляду і безпеки установи носять гумові кийки відкрито, спеціальних пристосувань для прихованого носіння таких спеціальних засобів у них немає (фото 13).

У доповіді за результатами проведеного візиту в Україну з 16 по 27 жовтня 2023 року [CPT/Inf (2024) 20] Європейський комітет рекомендував персоналу служб нагляду і безпеки припинити практику регулярного носіння кийків всередині приміщень пенітенціарних установ тому, що така практика сприяє розвитку негативних стосунків між персоналом та засудженими.

5. Частиною 2 статті 7 Закону України «Про попереднє ув'язнення» визначено, що основними вимогами режиму в місцях попереднього ув'язнення є роздільне тримання різних категорій засуджених та осіб, взятих під варту, передбачених статтею 8 зазначеного Закону.

Однак, під час конфіденційного спілкування із особами, які утримуються в СІЗО, та вивченням камерних карток утримуваних осіб, групою НПМ встановлено, що в камерних приміщеннях №№ 636, 252 та інших засуджені утримуються разом із особами, які перебувають під вартою.

Такий стан справ призводитиме до виникнення конфліктів серед утримуваних осіб та вчинення злочинів під час їх утримання в СІЗО.

6. Під час відвідування установи групою НПМ зафіксовано, що деякі засуджені до довічного позбавлення волі утримуються у камерних приміщеннях по одному.

У ході опитування, яке здійснювалося за відсутності третіх осіб та за умов, що виключає можливість прослуховування чи підслуховування, окремі засуджені повідомили, що у таких умовах вони утримуються близько 1-го року.

Європейський комітет у 21 Загальній доповіді [CPT/Inf (2011) 28] зазначає, що одиночне ув'язнення може мати надзвичайно руйнівні наслідки для психологічного, соматичного та соціального здоров'я для утримуваних осіб. Окрім цього, таке тримання може створювати умови для навмисного жорстокого поводження з ув'язненими.

Окрім цього, у Стандартних мінімальних правилах Організації Об'єднаних Націй щодо поводження з в'язнями (далі – Правила Нельсона Мандели) передбачено, що практика тривалого або безстрокового одиночного ув'язнення повинна бути заборонена, оскільки вона прирівнюється до катування чи іншого жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покаранню.

Відповідно до правил № 43, 44, 45 Правил Нельсона Мандели, одиночне ув'язнення означає тримання в ізоляції протягом 22 годин чи більше доби без будь-якого контакту з іншими людьми. Тривале одиночне ув'язнення визначається як ізоляція, що триває понад 15 діб поспіль.

У той же час, застосування одиночного ув'язнення допускається лише у виняткових випадках як крайній захід, на якомога короткий строк (повний текст Правил Нельсона Мандели за посиланням: https://digitallibrary.un.org/record/816764?ln=en&utm_source=chatgpt.com&v=pdf).

7. Під час відвідування камерного приміщення № 222 установи групою НППМ встановлено, що відстань між протилежними стінами цього приміщення складає менше 2 м.

Аналогічні порушення групою НППМ встановлено у камерних приміщеннях №№ 223, 225 та інших.

Європейський комітет у своїй доповіді Уряду України за наслідками візиту до України [CPT/Inf (2020) 40] рекомендує розширити або вивести з експлуатації будь-які камери розміром менш ніж 6 м² (без урахування санітарних вузлів) і щоб відстань між протилежними стінами кожної камери складала не менш ніж два метри.

Порушення права на інформацію (стаття 34 Конституції України, стаття 5 Закону України «Про інформацію»)

8. У порушення вимог пункту 2 глави 3 розділу VIII Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5 (далі – ПВР СІЗО) деякі камерні приміщення, жилі приміщення, бібліотека, кімната для виховної роботи, палати медичної частини (лікарняного закладу), карцери та окремі коридори прогулянкових двориків установи у повному обсязі не радіофіковані.

Відповідно до вимог правила 24.10 ЄПП ув'язнені особи повинні мати можливість регулярно отримувати інформацію про суспільні події по радіо або телебаченню.

Порушення права на достатній життєвий рівень (стаття 25 Загальної декларації прав людини, стаття 48 Конституції України)

9. У порушення вимог правила 22.5 ЄПП та Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення слідчого ізолятора, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5

(далі – Норм забезпечення) приміщення для одягання в лазні та приміщення для сушіння та прасування білизни в пральні ЛПК, 11-ть приміщень для тимчасового перебування осіб, узятих під варту, збірного відділення установи, а також камерні приміщення №№ 409, 636, 651, 669, 222, 216, 217 та інші, не забезпечені баками для питної води ємністю 15 л. з водорозбірним краном, кришкою, кухлем і тазом.

Відповідно до вимог правила 22.5 ЄПП, утримувані особи повинні завжди мати доступ до чистої питної води.

10. Під час вивчення стану обладнання ЛПК установи групою НПМ виявлено порушення вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення про організацію лазне-прального обслуговування).

Так, у порушення вимог Додатку 6 Положення про організацію лазне-прального обслуговування «Журнал обліку проведення тілесних оглядів у лазні установи» не ведеться.

Залишення поза увагою вирішення зазначеного питання призводитиме до послаблення контролю з боку адміністрації установи за своєчасним виявленням випадків нанесення засудженим (особам, узятим під варту) тілесних ушкоджень та порушуватиме право цих осіб на достатній життєвий рівень.

11. У ході відвідування представниками групи НПМ окремих камерних приміщень установи встановлено надмірну заґратованість вікон та неналежний рівень штучного освітлення.

Так, під час відвідування групою НПМ встановлено, що у камерному приміщенні № 202 рівень штучного освітлення становив лише 15,4 lux, а у камерних приміщеннях №№ 651 та 650 рівень освітлення складав відповідно 54 та 75 lux, при тому, що згідно додатку Ж «Нормативні показники освітлення приміщень житлових будівель», Державних будівельних норм України В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення», затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 03.10.2018 № 264, освітленість робочих поверхонь спальних, житлових кімнат має складати 150 lux.

Довідково: замірювання загального освітлення у камерних приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого люксметра «Benetech Digital Lux Meter GM 1010».

12. Під час відвідування окремих камерних приміщень установи групою НПМ встановлено, що адміністрацією установи не забезпечуються належні умови проживання для засуджених (осіб, узятих під варту).

Так, камерні приміщення №№ 636, 651, 650, 669, 222 та інші перебувають у неналежному, а, подекуди, у незадовільному санітарно-гігієнічному стані, та потребують проведення ремонту (фото 14 та 15).

Як наслідок, під час обходу окремих камерних приміщень установи групою НПМ виявлено велику кількість тарганів.

13. У порушення вимог підпункту 6 пункту 4 розділу IV ПВР СІЗО, з боку адміністрації установи відсутній належний контроль за процесом забезпечення утримуваних осіб наборами продуктів харчування перед відправленням для участі в кримінальному провадженні за межами установи.

Так, у ході опитування утримуваних осіб, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, групою НПМ встановлено наявність непоодиноких випадків, коли адміністрація установи не забезпечує видачу продуктів харчування утримуваним особам, які відправляються за межі установи для участі в кримінальному провадженні.

Враховуючи практику ЄСПЛ (наприклад, справа «Корнейкова та Корнейков проти України» (заява № 56660/12, § 142 та 143), у разі подання до нього скарг ув'язненими (засудженими) щодо незабезпечення їх продуктами харчування адміністрацією установи, умови тримання цих осіб можуть бути визнаними такими, що порушують вимоги статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, та присуджено відповідні компенсації.

14. У деяких камерних приміщеннях групою НПМ виявлено спальні місця утримуваних осіб, довжина яких складає близько 1,8 метра, замість встановлених Державними будівельними нормами 1,9 метра.

15. Крім того, 12-ть прогулянкових двориків режимного корпусу № 5 та прогулянковий двірник № 3 режимного корпусу № 4 установи не обладнанні достатнім укриттям від атмосферних опадів, що не відповідає рекомендаціям пункту 48 Другої загальної доповіді Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню [CPT/Inf(92) 3].

Порушення права на підтримання контактів із зовнішнім світом (пункт 36 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями, стаття 8 Кримінально-виконавчого кодексу України)

16. У відповідності до вимог підпункту 9 пункту 3 розділу VII ПВР СІЗО кореспонденцію ув'язнені та засуджені у незапечатаному вигляді кладуть у поштові скриньки, які вивішуються перед прогулянковими двориками та на території відділення, де розміщуються засуджені, які залишені в СІЗО для роботи з господарського обслуговування. Кореспонденцію щодня виймає з поштових скриньок персонал СІЗО, призначений наказом начальника СІЗО.

Однак, під час відвідування групою НПМ встановлено, що відповідні поштові скриньки для відправлення листів засуджених (осіб, узятих під варту) перед прогулянковими двориками режимних корпусів №№ 1, 3-5, а також на території відділення, де розміщуються засуджені, які залишені в СІЗО для роботи з господарського обслуговування, відсутні.

Зазначене також суперечить вимогам правила 24.1 ЄПП, згідно з яким ув'язненим необхідно дозволяти максимально часто спілкуватися поштою, по

телефону або в інші способи спілкування зі своїми родинами, іншими особами та представниками зовнішніх організацій.

Порушення права на життя (стаття 3 Загальної декларації прав людини, стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 27 Конституції України)

17. Під час відвідування установи групою НПМ виявлено порушення вимог Кодексу цивільного захисту України у частині вирішення питання щодо укриття населення та його захисту.

Так, приміщення наявного в установі укриття, що знаходиться у режимному корпусі № 6 установи, потребують проведення ремонтних робіт та дообладнання (зокрема, ці приміщення у повному обсязі не забезпечені меблями для розміщення засуджених, вентиляцією, опаленням тощо). У ході опитування засуджених, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, групою НПМ встановлено, що приміщення укриття за призначенням не використовуються (фото 16).

Таким чином, засуджені (особи, узяті під варту) установи піддаються щоденному ризику для життя та здоров'я, залишаючись незахищеними, відповідно, у гуртожитках під час повітряної тривоги, обумовленої актами військової агресії проти України.

18. В установі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила пожежної безпеки в Україні), що може привести до ураження електричним струмом засуджених або ув'язнених, персоналу установи та становить загрозу для їх життя і здоров'я, а також може призвести до виникнення пожеж або задимлень в установі.

У відповідності до вимог пункту 2 розділу III Правил пожежної безпеки в Україні в установі дерев'яні елементи горищних покриттів (крокви, лати) будівель повинні оброблятися засобами вогнезахисту, які забезпечують відповідну вогнезахисну ефективність. Не менше одного разу на рік комісією установи має здійснюватися перевірка стану вогнезахисного покриття (просочення), за результатами якої складається акт перевірки технічного стану вогнезахисного покриття (просочення).

У ході спілкування з працівниками установи групою НПМ встановлено, що у порушення вимог Правил пожежної безпеки в Україні відповідна робота не проводилась тривалий час (протягом останніх 5-ти років).

Крім того, відповідальна за утримання вогнезахисного покриття особа наказом керівника установи не призначена.

19. Окрім цього, у супереч вимог підпункту 1.2. пункту 1 розділу V Правил пожежної безпеки в Україні адміністративні будівлі, гуртожитки для засуджених, інші відповідні будівлі, приміщення та споруди установи не обладнані у повному обсязі системою автоматичної пожежної сигналізації.

Порушення права на повагу до приватного життя (стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 32 Конституції України)

20. В окремих камерних приміщеннях установи групою НПМ під час відвідування встановлено порушення вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, у якій передбачено право на повагу до приватного життя.

Так, у камерних приміщеннях №№ 636, 222, 216, 217 та інших відсутні двері у санвузлах, що не дозволяє ув'язненим усамітнитись та є порушенням вимог правила 19.3 ЄПП.

Також, у камерних приміщеннях №№ 636, 651, 650, 669 та інших ліжка розташовані впритул одне до одного, що не забезпечує утримуваним особам особистого простору та порушує вимоги правила 18.1 ЄПП (фото 17).

21. Використання системи відеоспостереження в установах Державної кримінально-виконавчої служби України здійснюється на підставі Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю.

Так, з метою визначення місця, виду та кількості відеокамер, необхідних для обладнання об'єктів СІЗО з урахуванням їх функціонального призначення і технічних характеристик, у відповідності до вимог пункту 2 розділу VII Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю наказом начальника СІЗО утворюється комісія, за результатами роботи якої складається відповідний акт про встановлення відеокамер. В ході спілкування з працівниками установи групою НПМ встановлено, що у порушення вищезазначених вимог Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю робота у цьому напрямку належним чином не проводилася (комісія наказом начальника СІЗО не утворена, відповідний акт в установі відсутній).

Як наслідок, у порушення вимог пункту 8 розділу 5 Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю відеокамерами в установі не у повному обсязі обладнано сходові клітини, службові та підсобні приміщення адміністративного будинку, будинків режимного призначення, а також прогулянкові дворики і загальний коридор кімнат для проведення тривалих побачень.

Відсутність камер відеоспостереження на зазначених об'єктах значно ускладнює реалізацію безпекових заходів, які має гарантувати персонал установ виконання покарань, у разі застосування до засуджених фізичної сили або інших заходів примусу.

У доповіді Європейського комітету із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – Європейський комітет) Уряду України за наслідками проведеного візиту до України 4 - 13 серпня 2020 року [CPT/Inf (2020) 40] зазначено, що застосування відеозаписів за допомогою стаціонарних та портативних приладів є потенційною важливою гарантією проти жорстокого поводження, а також корисним заходом безпеки.

У той же час, в установі здійснюється цілодобове відеоспостереження за утримуваними особами, які перебувають у окремих камерних приміщеннях.

Європейський комітет у своїх доповідях постійно наголошує, що застосування цілодобового відеоспостереження у житлових або камерних приміщеннях суттєво порушує право на приватне життя і робить увесь режим ще більш тяжким.

У своїх рішеннях Європейський суд з прав людини зазначає, що цілодобове відеоспостереження у камерних приміщеннях за ув'язненими та засудженими є порушенням вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (наприклад, справа «Van der Graaf against the Netherlands» (заява № 8704/03)).

Порушення права на працю та захист від експлуатації (стаття 23 Загальної декларації прав людини, стаття 43 Конституції України)

22. Статтею 8 КВК України передбачено, що засуджені мають право на оплачувану працю згідно із законодавством про працю. Дана норма стосується і тривалості робочого дня, який згідно вимог статті 50 Кодексу законів про працю України не може перевищувати 40 годин на тиждень.

У ході відвідування групою НПМ встановлено, що в установі окремі засуджені працюють більше 40 годин на тиждень, що є порушенням вимог статті 52 Кодексу законів про працю України, статті 119 КВК України та пункту 4.1 Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженій наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5 (далі – Інструкція про працю).

Так, у ході опитування засуджених, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, які залучаються в установі для виконання робіт з господарського обслуговування, групою НПМ встановлено, що у деяких з них у 2024-2025 роках тривалість робочого тижня складала близько 48 годин (у деяких з них – включно з вихідними днями).

Окрім цього, доплати за понаднормову працю таким засудженим не нараховувалися.

23. Крім того, у ході відвідування групою НПМ встановлено факти системного залучення ув'язнених до праці без належного оформлення трудових відносин та без оплати праці.

Зокрема, в камерних приміщеннях №№ 303 та 304 групою НПМ зафіксовано, що понад 51 слідчо-заарештована особа залучається до роботи у харчоблоці установи та під час роздачі їжі. При цьому, такі особи виконують роботи без наявності відповідних медичних карток і без проходження обов'язкового інструктажу з техніки безпеки.

Так, у ході опитування зазначених вище осіб, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи

підслуховування, групою НПМ встановлено, що ув'язнені працюють повний робочий день або, навіть, понаднормово.

24. У порушення вимог частини першої статті 21 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) установою укладаються із засудженими однотипні трудові договори, у яких відсутня інформація щодо посади, на яку призначається особа, форм, систем та розмірів заробітної плати, яка має виплачуватись за виконану роботу саме за окремим трудовим договором.

25. Так, у ході спілкування з адміністрацією установи та опитування засуджених, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, групою НПМ встановлено, що інформація щодо розміру оплати праці, наявності на робочих місцях небезпечних і шкідливих виробничих факторів, до початку робочого процесу працівникам не доводилася, що є порушенням вимог статті 29 КЗпП.

26. У порушення вимог статті 169 КЗпП установою не забезпечується організація та проведення попереднього (при прийнятті на роботу) і періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників.

Так, Порядком проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затвердженим наказом МОЗ України від 21.05.2007 № 246 (далі – Порядок), передбачено проведення попереднього (періодичного) обов'язкового медичного огляду для працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці, або таких, де є потреба у професійному доборі та щорічно для осіб віком до 21 року. На підставі проведених лабораторних досліджень умов праці (відповідно до вимог пункту 3.1 Порядку) на конкретних робочих місцях визначаються шкідливі та небезпечні фактори виробничого середовища і трудового процесу відповідно до Гігієнічної класифікації праці, затвердженої наказом МОЗ України від 08.04.2014 № 248.

Зокрема, згідно з вимогами пункту 2.6 Порядку обов'язковому попередньому (періодичному) медичному огляду підлягають працівники, зайняті на роботах, визначених Додатком 5 до Порядку, а саме, працівники, зайняті на роботах на механічному обладнанні (токарних, фрезерних та ін. станках, штампувальних пресах тощо (пункт 11 Додатка 5).

В ході відвідування групою НПМ встановлено, що у порушення вищезазначених вимог Порядку попередні та періодичні медогляди працівників, які працюють в цеху деревообробки та обробки металу на машинах, механізмах, верстатах, належним чином не організовані та не проводяться.

27. У порушення вимог статті 13 Закону України «Про охорону праці» (далі – Закон про працю) в установі не організовано та не проведено атестацію робочих місць на відповідність вимогам нормативно-правових актів з охорони праці за посадами електрогазозварник, столяр, швачка.

28. Разом з тим, під час відвідування групою НПМ виявлено ряд порушень щодо охорони праці.

У порушення вимог статті 18 Закону про працю не всі працівники під час прийняття на роботу і в процесі залучення до роботи проходять за рахунок роботодавця навчання з питань охорони праці.

Не всі працівники у повному обсязі забезпечені спецодягом, іншими засобами індивідуального захисту, що є порушенням вимог статті 8 Закону про працю.

Конструкція верстатів має ознаки неукomплектованості, що є порушенням вимог пунктів 1.1 та 1.10 розділу II Правил охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями (НПАОП 0.00-1.71-13).

Електроінструмент та кабелі-подовжувачі не проходять періодичну перевірку, не рідше як 1 раз на 6 місяців, що є порушенням вимог пункту 6.7.24 Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів (НПАОП 40.1-1.21-98).

Працівниками використовується електроінструмент з пошкодженням кабелю або його захисної трубки, що є порушенням вимог пункту 2.14 Правил охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями (НПАОП 0.00-1.71-13) та пункту 6.7.23 Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів (НПАОП 40.1-1.21-98).

Робочі зони і їх устаткування не очищені та захащені зайвими предметами, що є порушенням вимог пункту 1.1 розділу III Загальних вимог стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників (НПАОП 0.00-7.11-12).

Зварювальні пости не обладнані пристроями місцевої витяжної вентиляції, що є порушенням вимог пункту 2.1 розділу III Правил охорони праці під час зварювання металів (НПАОП 28.52-1.31-13) та пункту 2.1 розділу III Загальних вимог стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників (НПАОП 0.00-7.11-12).

Не проводиться вимірювання опору ізоляції обмоток зварювальних трансформаторів та перетворювачів струму (не рідше 1 разу на 12 місяців), що є порушенням вимог пункту 2.20 розділу V Правил охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями (НПАОП 0.00-1.71-13) та пункту 6.7.75 Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів (НПАОП 40.1-1.21-98).

Не подано декларацію відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань охорони праці на експлуатацію машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, що є порушенням вимог статті 21 Закону України «Про охорону праці» та пунктів 1 та 9 Групи Б Переліку машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.02.2021 № 77.

Не подано декларацію відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань охорони праці на виконання робіт підвищеної небезпеки, що є порушенням вимог статті 21 Закону України «Про охорону праці» та пунктів 19 та 20 Групи Б додатку 2 Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів,

устаткування підвищеної небезпеки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 № 1107.

Працівники не проходять повторний інструктаж з питань охорони праці у визначені терміни, що є порушенням вимог пункту 6.5 Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05).

Інші порушення

29. Вивченням питання функціонування дільниці для тримання військовополонених Російської Федерації групою НПМ встановлено, що вона розташована у 6-му режимному корпусі (пост № 26) установи та розрахована на утримання 90 осіб.

Військовополонені утримуються в камерних приміщеннях по 3-4 особи. Норма житлової площі на одну утримувану особу дотримується.

До групи НПМ скарг щодо неналежних умов утримання, харчування, надання медичної допомоги, а також щодо катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання в державній установі «Харківський слідчий ізолятор» від військовополонених РФ не надходило.

Разом з тим, більшість військовополонених скаржились на відсутність цигарок, а деякі – на відсутність можливості випити чаю ввечері.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Державній установі «Харківський слідчий ізолятор»:

1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності установи та розробити відповідний план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому.

2. Забезпечити дотримання встановленої норми площі з розрахунку на одного засудженого (ув'язненого) згідно вимог національного законодавства та практики ЄСПЛ.

3. Обладнання та використання сигналізаційної системи виклику в установі привести у відповідність до вимог Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю.

4. Обладнання та використання системи відеоспостереження в установі привести у відповідність до вимог Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю та з урахуванням вимог практики ЄСПЛ.

5. Нанести маркування на наявні в установі спецзасоби (зокрема, захисні шоломи та бронежилети).

6. Забезпечити носіння молодшими інспекторами відділу нагляду і безпеки установи спеціальних засобів (гумових кийків) з використанням спеціальних пристосувань для їх прихованого носіння.

7. Забезпечити дотримання в установі належної ізоляції засуджених (осіб, узятих під варту), постійного нагляду за ними. Виключити випадки порушення вимог статті 8 Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо роздільного

тримання різних категорій засуджених та ув'язнених.

8. Припинити практику застосування одиночного утримування для засуджених, які утримуються в камерних приміщеннях установи.

9. Вивести з експлуатації в установі камерні приміщення, відстань між протилежними стінами яких менше 2 м.

10. Вжити дієвих заходів щодо усунення виявлених порушень у частині забезпечення засудженим та ув'язненим можливості регулярно одержувати інформацію про суспільні події по радіо.

11. Забезпечити в установі постійний доступ засуджених (осіб, узятих під варту) до чистої питної води у відповідності до вимог національного законодавства та міжнародних стандартів.

12. Діяльність ЛПК установи привести у відповідність до вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування.

13. Забезпечити належний рівень природного і штучного освітлення у камерних приміщеннях установи.

14. Привести у відповідність до вимог чинного законодавства та міжнародних стандартів умови тримання засуджених та ув'язнених у камерних приміщеннях установи.

15. Встановити постійний контроль за порядком видачі продуктів харчування ув'язненим та засудженим, які відправляються за межі СІЗО для участі в кримінальному провадженні.

16. Привести у відповідність до вимог чинного законодавства та міжнародних стандартів довжину спальних місць утримуваних осіб.

17. Прогулянкові дворики обладнати у відповідності до вимог чинного законодавства та міжнародних стандартів.

18. Вжити дієвих заходів щодо відновлення права утримуваних осіб на листування.

19. Вжити додаткових заходів щодо дообладнання укриттів в установі.

20. Вжити дієвих заходів щодо усунення та недопущення у подальшому виявлених в установі порушень вимог Правил пожежної безпеки в Україні.

21. Створити належні умови для реалізації права ув'язнених та засуджених на приватність та особистий простір.

22. Вжити дієвих заходів щодо неприпустимості випадків трудової експлуатації засуджених (осіб, узятих під варту). Неухильно дотримуватися вимог трудового законодавства України у частині захисту трудових прав працівників із числа засуджених та осіб, узятих під варту.

23. Форму трудових договорів привести у відповідність до вимог чинного законодавства (зокрема, визначити найменування посад, внутрішнього розпорядку, конкретної форми, системи і розміру оплати праці тощо).

24. Забезпечити при прийнятті на роботу інформування працівників про всі умови праці.

25. Забезпечити організацію та проведення попереднього (при прийнятті на роботу) і періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників.

26. Забезпечити організацію та проведення атестації робочих місць на відповідність вимогам нормативно-правових актів з охорони праці.

27. З метою уникнення можливої загрози життю та здоров'ю працівників, а також недопущення нещасних випадків, аварій та професійних захворювань на виробництві, вжити комплекс дієвих заходів щодо усунення та недопущення у подальшому виявлених порушень вимог чинного законодавства у частині охорони праці.

28. Під час щоденних інструктажів чергової зміни увагу працівників установи звертати на гуманне ставлення до засуджених та ув'язнених.

До звіту додаються: Фотознімки на 6-ти арк. в 1 прим.

**Заступник директора Департаменту –
начальник відділу інспектування об'єктів
контролю в правоохоронних, судових органах
та військових формувань Секретаріату
Уповноваженого Верховної Ради України
з прав людини**

Віталій ХВЕДЧУК

Фотознімки до звіту
Фото 1

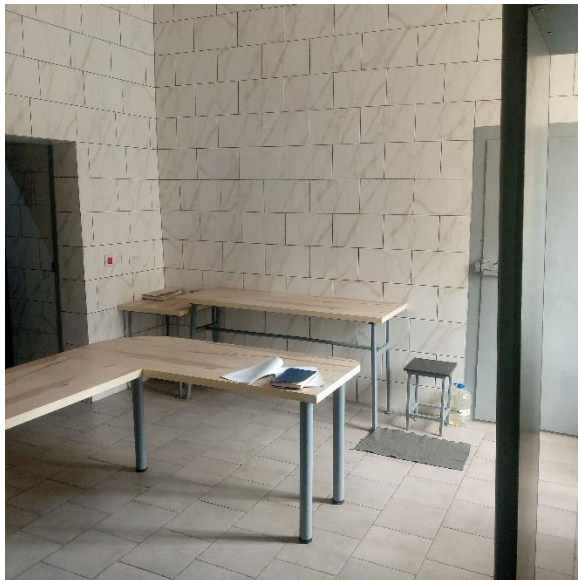
Фото 2

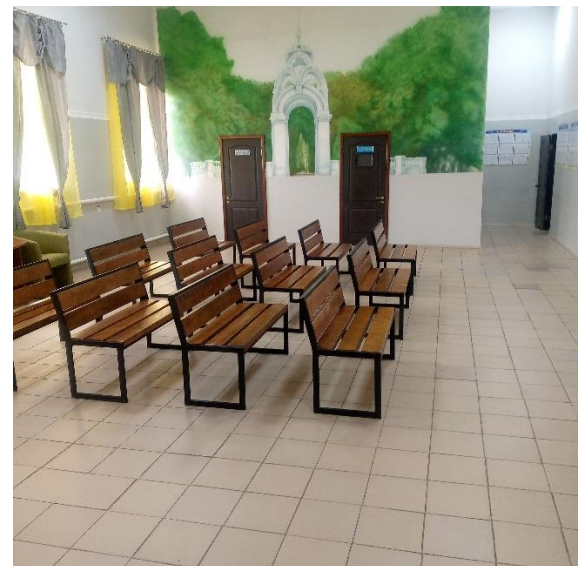
Φοτο 3

Φοτο 4

Φοτο 5

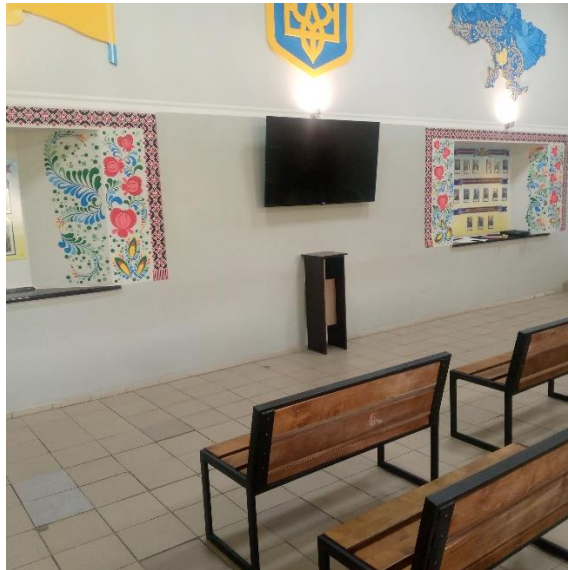
Φοτο 6**Φοτο 7****Φοτο 8**

Фото 9

Фото 10

Фото 11

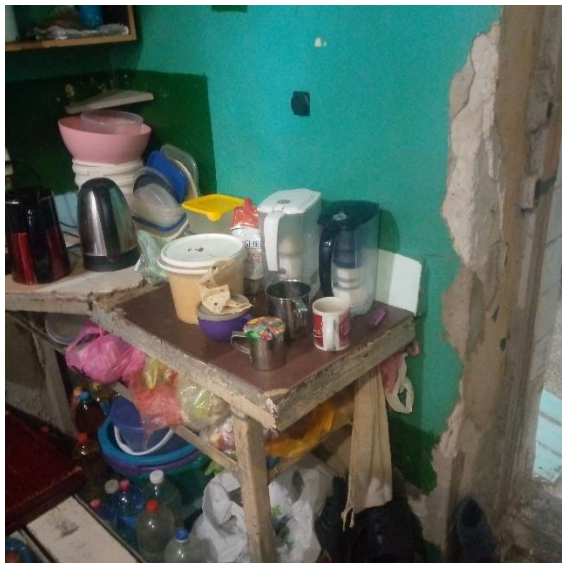
Фото 12

Фото 13

Фото 14

Φοτο 15

Φοτο 16

Φοτο 17

